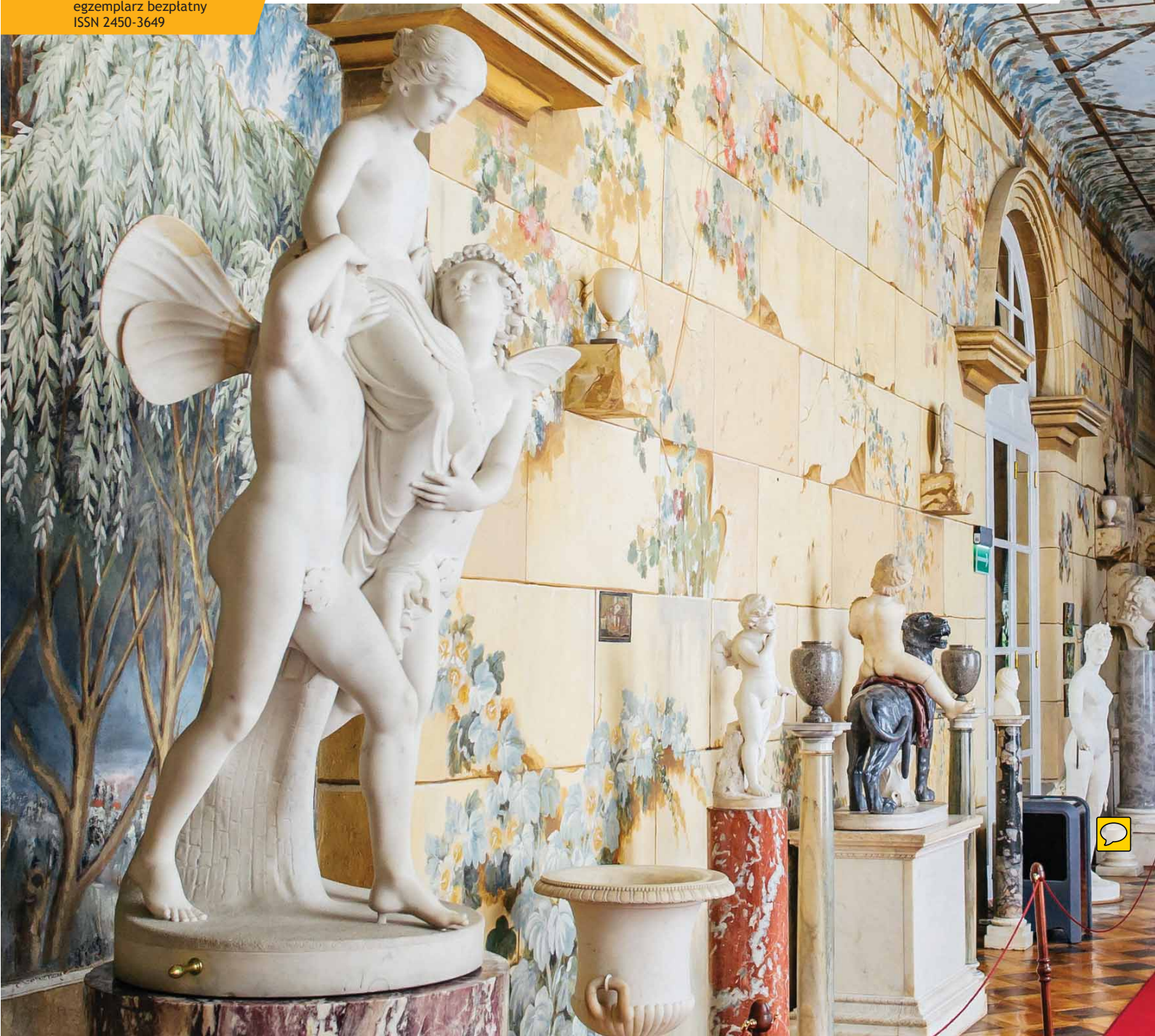

Zobacz zmiany

rpo.podkarpackie.pl

Biuletyn informacyjny Regionalnego Programu Operacyjnego
Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020

3(8)/2017
egzemplarz bezpłatny
ISSN 2450-3649

Łańcucka perła

Kreatywna Europa • Wszyscy jesteśmy równi

4

AKTUALNOŚCI

Fundusze Europejskie na Kresach • Odlotowe pokazy

6

ROZMOWA NUMERU – Unia muzealna

Rozmowa z Aleksandrem Konopkiem, dyrektorem Departamentu Kultury i Ochrony Dziedzictwa Narodowego w UMWP w Rzeszowie

8

DOBRE PRAKTYKI – Łańcucka perła

Zamek w Łańcucie jest nierozzerwalnie związany z historią Polski i Europy

12

DOBRE PRAKTYKI – Z archeologią na Ty

Karpacka Troja to intrygujące połączenie tradycyjnego skansenu z nowoczesną placówką muzealną

15

EUROPEJSKI FUNDUSZ SPOŁECZNY – Pomocna dłoń

Do końca 2014 r. wsparcie na Podkarpaciu uzyskało prawie 700 podmiotów ekonomii społecznej

18

VADEMECUM – Kreatywna Europa

W ciągu 7 lat na Program Kreatywna Europa przeznaczono 1,46 mld euro

20

EKSPERT PODPOWIADA – Zgodnie z prawem

Co trzeba zrobić, aby remont, przebudowa, rozbudowa czy modernizacja zabytkowego obiektu były przeprowadzone zgodnie z prawem?

23

WARSZTAT BENEFICJENTA – Wszyscy jesteśmy równi

Równość płci to jeden z priorytetów Unii Europejskiej

26

ROZRYWKA – Quiz

Co wiesz o Funduszach Europejskich? Sprawdź swoją wiedzę

27

HARMONOGRAM

Informacja o naborach wniosków zaplanowanych w IV kwartale 2017 r.

Wydawca:

Urząd Marszałkowski Województwa Podkarpackiego
Departament Zarządzania Regionalnym Programem Operacyjnym
al. Ł. Ciepłińskiego 4, 35-010 Rzeszów
tel. +48 17 747 67 05
faks +48 17 747 67 39
e-mail: drp@podkarpackie.pl, info.rpo@podkarpackie.pl
www.rpo.podkarpackie.pl
www.facebook.com/zmieniamypodkarpackiezpo

W tym wydaniu foto: archiwum UMWP w Rzeszowie,
Maciej Rałowski/ralowski.pl, Stock Chroma

Realizacja:

Smartlink Sp. z o.o.
ul. Wieniawskiego 5/9, 61-712 Poznań
tel. +48 61 849 90 40
e-mail: biuro@smartlink.pl
www.smartlink.pl

Redakcja i koordynacja: Iwona Gutowska

Korekta: Agata Rokita

Projekt, infografiki i skład: Maciej Pachowicz

Współpraca: Joanna Skrzypek (UMWP)

Fotografia na okładce: Maciej Rałowski/ralowski.pl

Rozwój poprzez kulturę

Coraz częściej kultura zaczyna być postrzegana jako ważny czynnik rozwoju społeczno-gospodarczego. Wzrasta jej rola w aktywizacji społecznego zaangażowania, budowaniu tożsamości i poczucia dumy z przynależności do miejsca, w którym się żyje. Miasta zaczynają „używać” kultury do kreowania swojego wizerunku jako atrakcyjnego miejsca do zamieszkania (jakość życia), odwiedzania (turystyka kulturowa) i inwestowania (nowe miejsca pracy, większy dochód). Kultura stymuluje też rozwój sektora kreatywnego (design, architektura, programowanie, reklama), przyczyniając się tym samym do wzrostu innowacyjności firm.

Unia Europejska również docenia znaczenie gospodarcze kultury. Dlatego w latach 2014-2020 projekty z sektorów audiowizualnego, kultury i kreatywnych będą wspierane przez program Kreatywna Europa, na który przeznaczono 1,46 mld euro. Celem jest promocja europejskiej różnorodności, zachęcenie do międzynarodowej współpracy oraz podnoszenie konkurencyjności tych sektorów na międzynarodowym rynku. Na wsparcie mogą liczyć przedsięwzięcia, które polegają na zwiększaniu dostępu do kultury i utworów audiowizualnych, pozyskiwaniu nowych odbiorców europejskiej sztuki bądź upowszechnianiu dziedzictwa kulturowego.

Inwestowanie w kulturę umożliwiają też programy regionalne i krajowe. Województwo podkarpackie posiada wiele zabytków o wyjątkowej wartości artystycznej, będących świadectwem wielokulturowości naszego regionu. Często wymagają one jednak sporych inwestycji, by przywrócić im dawną świetność. Dlatego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020, w IV osi priorytetowej *Ochrona środowiska naturalnego i dziedzictwa kulturowego* przeznaczono na ten cel 39 294 671 euro. Zabytki o dużym, ponadregionalnym znaczeniu, takie jak obiekty wpisane na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO, wspiera z kolei Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko. Środki można przeznaczyć m.in. na konserwację, przebudowę, a także ochronę zabytków ruchomych wraz z digitalizacją. Program ten wspiera też działania związane ze zwiększaniem dostępu do zasobów kultury. Domy kultury, teatry, muzea i instytucje promujące kulturę mogą uzyskać dofinansowanie m.in. na rozbudowę i modernizację, zakup wyposażenia czy zabezpieczenie zbiorów.

Przedsięwzięcia służące promocji nieznanego szerzej dziedzictwa kulturowego pogranicza polsko-słowackiego są finansowane w ramach Programu Współpracy Transgranicznej Interreg Polska-Słowacja 2014-2020. O dotacje mogą się starać m.in. organy administracji rządowej, samorządowej oraz organizacje pozarządowe. Województwo podkarpackie realizuje obecnie cztery projekty: „Szlak Kultury Wołoskiej”, „Szlakiem obiektów UNESCO na pograniczu polsko-słowackim”, „Szlak Maryjny (Światło ze Wschodu)”, „W sercu Karpat – granica, która łączy” o łącznej wartości ponad 6 mln euro.

Zachęcam do lektury!

Władysław Ortyl
Marszałek Województwa Podkarpackiego

Biuletyn w wersji mobilnej dostępny jest pod adresami:
rpo.podkarpackie.pl oraz **http://online.smartlink.pl/zobacz-zmiany-03-2017/**

Można go również obejrzeć, skanując zamieszczony obok kod.

Festiwal Dziedzictwa Kresów to jedna z największych imprez kulturalno-kulinarnych na Podkarpaciu. Podczas kilku festiwalowych dni w Lubaczowie oraz gminach Cieszanów, Horyniec-Zdrój, Lubaczów i Narol odbywają się koncerty, warsztaty, inscenizacje, konferencje, prelekcje i tradycyjny konkurs kulinarny. W tym roku na wieńczącej to wydarzenie imprezie plenerowej przygotowano Miasteczko Państw w ramach eventu „Wędrówki z Funduszami Europejskimi”. Beneficjenci Funduszy Europejskich na swoich stoiskach promocyjnych chętnie dzielili się doświadczeniami związanymi z wykorzystywaniem środków unijnych. Zdobyte informacje można było wykorzystać podczas warsztatów z pisania projektów. Dla najmłodszych przygotowano gry i zabawy edukacyjne, w których nagrodami były gadzety z logo Unii Europejskiej. Można też było wziąć udział w grze planszowej „Podróż w euroczasie” organizowanej na stoisku promocyjnym RPO WP.

Odlotowe pokazy

Sobota, 2 września zapisze się w historii regionu jako kolejne lotnicze święto. Wszystko za sprawą III Podkarpackich Pokazów Lotniczych, które w tym roku odbyły się w Krośnie. Jak podkreśla marszałek Władysław Ortyl, tego typu imprezy szerzą wiedzę o tym, że jest to jedna z ważniejszych gałęzi gospodarki na Podkarpaciu.

Lotnictwo to inteligentna specjalizacja Podkarpacia, czyli dziedzina gospodarki, która rozwija nasze województwo. A że Fundusze Europejskie są również po to, by wspierać mocne strony każdego regionu, nie mogło ich zabraknąć podczas pokazów. W biało-żółtym namiocie z hasłem „Zmieniamy Podkarpacie z RPO” zainteresowani nie tylko zapoznawali się z informacjami na temat możliwości aplikowania o środki. Dużą popularnością cieszył się konkurs „Na skrzydłach Funduszy Europejskich”. W ramach interaktywnego quizu na stoiskach promocyjnych beneficjentów Funduszy Europejskich trzeba było zdobyć komplet unijnych pieczętek. Wszystkie mógł zebrać tylko ten, kto poradził sobie z pytaniami na temat Unii Eu-

ropejskiej, środków unijnych, jak również samego Podkarpacia i miasta Krosna. Cztery osoby, które najszybciej i najlepiej poradziły sobie z zadaniem, w nagrodę będą mogły odbyć lot, na który zaprasza ich firma Royal Star Aero z Mielca, będąca partnerem w konkursie.

Impreza była również okazją do szerzenia wiedzy i informacji na temat środków europejskich przez beneficjentów Funduszy Europejskich z terenu Podkarpacia. Wraz z beneficjentami swoje stoiska miały również Regionalne Centrum Kultur Pogranicza oraz Stowarzyszenie Wspierania Edukacji przy Dolinie Lotniczej. Stoiska tych instytucji cieszyły się sporym zainteresowaniem najmłodszych uczestników pokazów, których podniebne akrobacje jeszcze nie wciągały tak mocno, jak ich rodziców i opiekunów.

W tym roku pokazy lotnicze mimo niesprzyjającej aury zobaczyło ponad 20 tys. widzów. Pod krośnieńskim niebem wystąpili m.in. Grupa Akrobacyjna Żelazny, Firebirds, Cellfast Flying Team, Royal Star Aero, Retro Sky Team, Formacja Pterodactyl czy Artur Kielak.

Unia muzealna

Samorząd Województwa Podkarpackiego w obszarze związanym z poprawą warunków życia i rozwojem regionu kładzie szczególny nacisk na zadania związane z kulturą i ochroną dziedzictwa kulturowego. W ramach RPO WP na lata 2014-2020 na działania w dziedzinie kultury przeznaczono prawie 39,3 mln euro, z czego 4 mln euro dedykowano Rzeszowskiemu Obszarowi Funkcjonalnemu – mówi Aleksander Konopek, dyrektor Departamentu Kultury i Ochrony Dziedzictwa Narodowego.

Na jakie działania w dziedzinie kultury Samorząd Województwa przeznaczył pieniądze w okresie budżetowania 2014-2020?

Samorząd Województwa Podkarpackiego w obszarze związanym z poprawą warunków życia i rozwojem regionu kładzie szczególny nacisk na zadania związane z kulturą i ochroną dziedzictwa kulturowego. Nie ulega wątpliwości, że w realizacji polityki kulturalnej pomocne okazują się środki unijne. W ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020 na działania w dziedzinie kultury przeznaczono 39 294 671 euro, z czego 4 096 495 euro dedykowano Rzeszowskiemu Obszarowi Funkcjonalnemu.

Podczas negocjacji Kontraktu Terytorialnego dla Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020 pozytywną rekomendację w obszarze kultury otrzymało 8 projektów zgłoszonych przez samorządy i instytucje kultury. Rokrocznie z budżetu województwa finansowane są też instytucje kultury o randze wojewódzkiej, których od bieżącego roku mamy 15, z czego 4 są współprowadzone z ministerstwami. Dotowane są także liczne prace mające na celu zabezpieczenie obiektów zabytkowych i przywrócenie im dawnej świetności. Dodatkowo Samorząd w ramach mecenatu dofinansowuje organizatorów różnych wydarzeń i przedsięwzięć kulturalnych, przyznaje stypendia twórcze i nagrody doroczne w dziedzinie kultury.

Po dotacje unijne sięgają parafie, organizacje pozarządowe i samorządy. Na dofinansowanie jakich działań mogą liczyć?

W zakresie kultury i dziedzictwa kulturowego w ramach IV osi priorytetowej *Ochrona środowiska naturalnego i dziedzictwa kulturowego* preferowane są zadania, których celem jest poprawa stanu zabytków ruchomych i nieruchomych oraz ich otoczenia. Dotację można przeznaczyć na wszelkiego rodzaju prace konserwatorskie, prace restauratorskie i roboty budowlane, zakup wyposażenia, prace zabezpieczające i przystosowujące do potrzeb osób niepełnosprawnych. Fundusze można też pozyskać na rozbudowę, przebudowę, zakup wyposażenia w zakresie infrastruktury instytucji kultury. Najważniejszy jest jednak cel projektowanych działań, a mianowicie stworzenie dodatkowych atrakcji umożliwiających prezentację cennych walorów kulturowych i kulturalnych regionu.

Jesteśmy już po rozstrzygnięciu konkursu dla działania 4.4 *Kultura*. Jakie projekty zostaną dofinansowane?

Konkurs w ramach działania 4.4 *Kultura* rozstrzygnięto na początku lipca. Zarząd Województwa wybrał do dofinansowania 59 projektów, a kolejnych 30 znalazło się na liście rezerwowej. Beneficjentami są jednostki samorządu terytorialnego, parafie, instytucje kultury i organizacje pozarządowe. Część projektów dotyczy prac przy zabytkowych obiektach sakralnych, część – modernizacji infrastruktury służącej działalności kulturalnej. Są projekty, których efektem będzie nadanie funkcji kulturalnych obiektom dotąd w ten sposób niewykorzystanym, często zabytkowym, ale także takie, które przyniosą możliwość zwiększenia uczestnictwa w dobrach kultury poprzez zwiększenie oferty kulturalnej. Najistotniejszym czynnikiem decydującym o wyborze

tych projektów była ocena jego znaczenia dla rozwoju kultury, tak w skali lokalnej, jak też z regionalnego punktu widzenia.

Kierowany przez Pana Departament Kultury i Ochrony Dziedzictwa Narodowego także realizuje projekt finansowany z RPO WP. To „Portal Muzeum Dziedzictwa Kresów Dawnej Rzeczypospolitej”. Na czym polega i na jakim etapie realizacji jest teraz?

Założenia projektu powstały dwa lata temu, a w zeszłym roku przedsięwzięcie zyskało dofinansowanie w ramach II osi priorytetowej „Cyfrowe Podkarpackie”. Naszym zamierzeniem jest stworzenie swego rodzaju „unii muzealnej”, która będzie prezentować zasoby dotyczące dziedzictwa tych ziem za pośrednictwem internetu. Doszliśmy do wniosku, że budowa nowego muzeum nie ma sensu, ponieważ zbiory są rozproszone po wielu instytucjach i nie uda się ich zebrać w jednym miejscu. Zresztą nie do końca taka jednostka spełniłaby swoją funkcję edukacyjną, jaką jest jak najszersze rozpowszechnienie wiedzy na ten temat. Na portalu chcemy stworzyć pełną narrację dotyczącą historii Kresów, umieszczać opracowania naukowe i materiały do prowadzenia lekcji muzealnych.

Jakie instytucje połączyła idea tworzenia portalu?

Rdzeń projektu stanowią trzy jednostki kultury: Muzeum – Zamek w Łańcucie, Muzeum Kresów w Lubaczowie oraz Arboretum i Zakład Fizjografii w Bolestraszczykach. Posiadają one nie tylko zbiory odpowiadające tematyce portalu, ale też zasób wiedzy na temat np. rodów historycznych, dziedzictwa związanego z wielowyznaniowością i wielokulturowością tych ziem. Muzeum Kresów w Lubaczowie udostępni zbiory związane z kultem religijnym: chrześcijaństwem, judaizmem i islamem. To różnego rodzaju obrazy, naczynia i stroje liturgiczne. Z kolei Arboretum ma bogate zbiory dotyczące założen dworskich, parkowych i ogrodowych na Kresach, ponieważ od lat prowadzi badania terenowe. Część tych zasobów wraz z opisami i fotografiami udostępni na portalu. Muzeum – Zamek w Łańcucie prezentuje m.in. bogate zbiory pochodzące z biblioteki z Tulczyna, jednej z siedzib Potockich na Kresach. Na portalu będzie ok. 1600 zdigitalizowanych obiektów.

Od początku tego roku prowadziliśmy inwentaryzację i prace badawcze w podkarpackich instytucjach kultury. Prezentowaliśmy założenia naszego portalu przedstawicielom Muzeum Narodowego Ziemi Przemyskiej, Muzeum Archidiecezjalnego w Przemyślu i Muzeum Budownictwa Ludowego w Sanoku. Chcielibyśmy zainteresować także stowarzyszenia i instytucje kultury spoza regionu. Przedstawiamy założenia współpracy na spotkaniach organizowanych w ramach seminariów tzw. Akademii Dziedzictwa Kresów oraz podczas indywidualnych rozmów. O naszym projekcie informowaliśmy m.in. Muzeum Narodowe w Krakowie, Bibliotekę Jagiellońską, ale także organizacje pozarządowe i stowarzyszenia Kresowian. Chodzi o to, byśmy mogli z ich zbiorów wybrać elementy, dzięki którym zbudujemy interesującą, prawdziwą historię Kresów. Zdarzają się osoby prywatne, które przekazują nam pamiątki z archiwów domowych. Otrzymujemy np. listy z dokumentami czy publikacjami. W przyszłości zdigitalizujemy te dary, a fizycznie prześlemy je do zainteresowanych jednostek. Naszym priorytetem jest stworzenie portalu w oparciu o trzy placówki, ale w przyszłości będziemy rozszerzać działalność na pozostałe instytucje w regionie.

Gdzie znajdziemy informacje na temat portalu? Czy jest już dostępny?

Obecnie jesteśmy na etapie analizy przedwdrożeniowej, która ma przygotować do realizacji zasadniczej części projektu. Będzie to digitalizacja materiałów i budowa portalu. Na razie powstała strona projektu www.kresymuzeum.pl, na której zamieszczamy informacje o wydarzeniach związanych z realizacją przedsięwzięcia, np. informacje o Festiwalu Dziedzictwa Kresów w Lubaczowie oraz o spotkaniach z cyklu Akademia Dziedzictwa Kresów.

Ile osób jest zaangażowanych w budowę portalu?

Do realizacji tego projektu wyznaczony jest Oddział zarządzania dziedzictwem i kształtowania polityki kulturalnej w naszym Departamencie. Pracownicy zajmują się realizacją i koordynacją zadań w projekcie, ale współpracujemy też z gronem specjalistów z seminarium naukowego Akademii Dziedzictwa Kresów. Nasi eksperci działają pro bono i opracowują kierunki programowe dotyczące muzeum, jakie tematy powinny się tam znaleźć i w jaki sposób to przedstawić. Spotykamy się regularnie dwa razy w roku na spotkaniach programowych i podsumowujących.

NASZYM ZAMIERZENIEM
JEST STWORZENIE SWEGO
RODZAJU „UNII MUZEALNEJ”,
KTÓRA BĘDZIE PREZENTOWAĆ
ZASOBY DOTYCZĄCE
DZIEDZICTWA NASZYCH ZIEM ZA
POŚREDNICTWEM INTERNETU

Jaka kwota przeznaczona jest na realizację projektu?

Budżet projektu to niemal 6 mln zł. Pieniądze przeznaczone będą zarówno na prace wdrożeniowe, digitalizację zbiorów, jak i zakup koniecznego sprzętu i oprogramowania. Myślę tu o kompletnej infrastrukturze teleinformatycznej i stworzeniu zasobu cyfrowego, a nie tylko o pracach nad stworzeniem strony internetowej. Portal będzie wyposażony w wiele narzędzi umożliwiających atrakcyjną prezentację zdigitalizowanych zbiorów oraz wyników prac badawczo-naukowych współpracujących ze sobą instytucji kultury. Infrastruktura informatyczna zapewni możliwość dalszej rozbudowy repozytorium zdigitalizowanych obiektów muzealnych.

W tym projekcie nie mogliśmy stworzyć kolejnej pracowni, więc usługi digitalizacyjne zlecimy firmie zewnętrznej, która zostanie wyłoniona w przetargu. Ze względu na charakter zbiorów liczymy na udział podmiotów, które mają doświadczenie w digitalizacji dóbr kultury.

Rozmawiała Barbara Kozłowska

Łańcucka perła

Zamek w Łańcucie jest nierozdzielnie związany z historią Polski i Europy. To miejsce spotkań głów państw, międzynarodowych festiwali muzycznych, chętnie odwiedzane przez turystów. Rezydencja wymaga jednak ogromnych nakładów finansowych, stąd konieczność pozyskiwania środków zewnętrznych, w tym unijnych.

W drugiej połowie XVIII w. księżna Izabela z Czartoryskich Lubomirska przekształciła Zamek w Łańcucie w rezydencję o charakterze pałacowo-parkowym. Dzięki małżeństwu jej córki Julii z Janem Potockim, sławnym pisarzem i podróżnikiem, Łańcut wszedł w posiadanie hrabiowskiego rodu Piławitów-Potockich. Od 1830 r. był on główną siedzibą Ordynacji Łańcuckiej do czasu, gdy ostatni właściciel musiał opuścić ją w 1944 r. Po drugiej wojnie światowej w Zamku utworzono muzeum, które obecnie ma status samorządowej instytucji kultury. Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego wraz z samorządem województwa podkarpackiego jest jego współorganizatorem i współfinansuje jego działalność. Aby przywrócić świetność tej dawnej rezydencji Lubomirskich i Potockich, konieczne są ogromne nakłady finansowe.

Pachnąca storczykarnia

Pierwsze pozyskane dofinansowanie w wysokości 8,7 mln zł pochodziło ze środków Mechanizmu Finansowego Europej-

skiego Obszaru Gospodarczego (EOG) oraz Norweskiego Mechanizmu Finansowego. Dzięki temu w latach 2007-2010 możliwy był remont kilku budynków wchodzących w skład Zespołu Zamkowo-Parkowego, m.in. storczykarni, z których w dwudziestolecie międzywojennym słynął Łańcut. Świadczenie temu dała goszcząca z wizytą w 2008 r. lady Avon, żona byłego premiera Anglii, której babka przyjeżdżała do Potockich przed wojną. Lady Avon pamiętała z opowiadań babci, jak ogromne wrażenie zrobiły na niej łańcuckie storczyki. – Z pięciu szklarni zostawiliśmy jedną i kupiliśmy część materiału genetycznego przedwojennego okazu – wyjaśnia dyrektor Wit Karol Wojtowicz, z dumą podkreślając, że łańcuckie storczyki znowu zachwycają. Na tegorocznej Międzynarodowej Wystawie „Świat Storczyków – The World of Orchids” w Sopocie ekspozycja Zamku w Łańcucie zdobyła srebrny medal za aranżację i kolekcję, a okazy z poszczególnych grup storczyków otrzymały złoty, srebrny i brązowy medal.

W ramach tego projektu wyremontowano również dawne Kasyno Urzędnicze, w którym obecnie mieści się Muzeum Historii Miasta i Regionu z salą poświęconą 10. Pułkowi Strzelców

Konnych. Odtworzono też wnętrze mieszczańskie i gabinet rotmistrza Stanisława Gepnera, który po wojnie był dyrektorem Muzeum Zamku w Łańcucie. Trzecim wyremontowanym wówczas obiektem jest Maneż pochodzący z lat 30. XIX w., w którym znajdują się teraz m.in. kasy biletowe i punkt informacji turystycznej.

Oranżeria

W latach 2009-2011 realizowano kolejny projekt „Rewitalizacja obiektu oranżerii wchodzącej w skład kompleksu pałacowo-zamkowego w Łańcucie, dawnej rezydencji Potoczkich w ramach OR-KA 2a”, na który pozyskano środki z RPO WP 2007-2013. Pierwotnie dach oranżerii miał tzw. kształt pograżony, czyli część środkowa umieszczona była niżej niż zewnętrzna, a całość osłonięta attyką w postaci ścianki. W latach 20. ubiegłego wieku przebudowano go na dwuspadowy. Z biegiem lat dach zaczął jednak przeciekać, a attyka powoli niszczała. Przywrócono więc dawną konstrukcję dachu i zastosowano nowatorski system odładowania, aby zapo-

biegać zaleganiu śniegu czy lodu w jego obniżeniu. Atyka i gzyms zostały naprawione i zrekonstruowane. Całość prac kosztowała 1,1 mln zł.

Czas na zamek

Po zabezpieczeniu najpilniejszych potrzeb w obiektach należących do zespołu zamkowo-parkowego przyszedł czas na remont budynku głównego. Z Mechanizmu Finansowego EOG i funduszy norweskich pozyskano środki na projekt „Ochrona i udostępnienie dziedzictwa kulturowego Ordynacji Łańcuckiej poprzez prace remontowo-konserwatorskie i cyfryzację zasobów Muzeum-Zamku w Łańcucie”. Prace, trwające od maja 2014 r. do sierpnia 2016 r., pochłonęły prawie 19 mln zł. Przeprowadzono remont drewnianej konstrukcji dachu i drewnianych stropów drugiego piętra. – Aby odciążać strop drugiego piętra, wymienione zostały dawne materiały izolacyjne (polepa, czyli glina z otrębami i siewką) na współczesną metodę ocieplenia, czyli wełnę mineralną – mówi dyrektor Wit Karol Wojtowicz. Przy okazji odkryto interesujące belki polichromowane z początku XVII w. Jak wyjaśnia dyrektor, po pożarze, do jakiego doszło ok. 1680 r., powtórnie użyto ich na drugim piętrze.

Środki pozwoliły też na przeprowadzenie kompleksowych prac remontowo-konserwatorskich 84 pomieszczeń pierwszego i drugiego piętra. Na pierwszym piętrze – tych najbardziej reprezentacyjnych, tj. Sali Balowej i sąsiadującej z nią Galerii Rzeźb. Galeria, dzięki iluzjonistycznej polichromii pokrywającej sufit i ściany wewnętrzne, ma charakter romantycznej ruiny przekształconej w altanę. Umieszczono tu kolekcję dzieł sztuki starożytnej. – Galerią docieramy do Salonu Kolumnowego, gdzie na ścianie na wprost wejścia, za kolumnami, pyszni się czerwienią haftowana na jedwabiu makata chińska pochodząca z II poł. XVII w. – wyjaśnia dyrektor Wojtowicz. Jej tytuł brzmi „Wszystkie ptaki składają cześć i hołd wielkim i boskim ptakom

Feng”, czyli chińskim feniksom. Istnieje hipoteza, że makata była prezentem cesarza Chin dla Jana III Sobieskiego i z Wilanowa przywiozła ją do Łańcuta księżna Izabela Lubomirska. Inna wersja, potwierdzona notą archiwalną, mówi, że król Stanisław August Poniatowski miał makatę pąsową w ptaki. Być może wzmianki dotyczą tej samej „łańcuckiej” tkaniny. Z uwagi na jej ogromną wartość w sali kolumnowej znajduje się replika wykonana metodą fotograficzną na płótnie z ręcznie naniesionymi podmalowaniami. Badania wykonane podczas prac konserwatorskich ujawniły, że w ogonach pawi znajdują się fragmenty prawdziwych piór. Według badaczy może to być jedyna w Europie makata tej wielkości.

Z salonem sąsiaduje pokój werandowy, którego ściany pokrywa drewniany trejaż, mający nawiązywać do angielskich wnętrz ogrodowych. Pierwotnie pokój wyglądał zupełnie inaczej, była to tzw. latarnia, gdzie jadano latem. Wnętrze było

TURYŚCI ODWIEDZAJĄCY
ZAMEK W ŁAŃCUCIE PODZIWIĄJĄ
JUŻ STORCZYKARNIĘ,
SAŁĘ BALOWĄ CZY GALERIĘ
RZEŻB. PRAWDZIWĄ SENSACJĄ
BĘDZIE TU ODTWORZENIE
HISTORYCZNYCH
ŁAŻNI RZYMSKICH

Wciąż wiele do zrobienia

W tym roku z Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko pozyskano dotację w wysokości 28,5 mln zł na realizację projektu „Ochrona i rozwój dziedzictwa kulturowego dawnej Ordynacji Łańcuckiej poprzez prace remontowo-konserwatorskie oraz wykreowanie nowych przestrzeni ekspozycyjnych w budynku Zamku oraz zabytkowym Parku Muzeum – Zamku Łańcucie”. Całkowity koszt tego przedsięwzięcia to 41,2 mln zł. W planach jest remont wszystkich elewacji, prace osuszające oraz stworzenie systemu monitoringu. W parku, tam, gdzie to możliwe, przywrócony zostanie dawny układ alejek wzorowany na mapie z 1930 r. Jednak prawdziwą sensacją będzie odtworzenie i udostępnienie zwiedzającym historycznych Łaźni Rzymskich znajdujących się w piwnicach Zamku. Łaźnie powstały w latach 20. XX w. i były wyposażone w najnowocześniejsze w ówczesnych czasach systemy grzewcze i urządzenia kąpielowe. Ściany i sklepienie są bogato zdobione, pokryte m.in. polichromiami przedstawiającymi trytony. Całość prac ma się zakończyć w 2019 r.

Barbara Kozłowska

wyższe, a sufit pomalowany w chmury. Podczas renowacji ujawniono na ścianach świetnie zachowane malowidła z XIX w. Można je teraz podziwiać na jednej ze ścian. Stoją tu stoliki do gry w karty, a wyjścia prowadzą na taras i do gabinetu w wieży, któremu dopiero teraz przywrócony został pierwotny wygląd. – Był to pokój, gdzie od wojny straszły dziury po obrazach wprawionych niegdyś w tynk. Potocki, wyjeżdżając w 1944 r., ewakuował swoje zbiory i władzom PRL wygodnie było stworzyć taką legendę, jak to straszny hrabia ukradł bezcenną kolekcję. Przez lata nie można było tego naprawić, potem nie było środków – dodaje dyrektor. Obrazy eksponowane w tym miejscu to kopie. W centralnym punkcie sufitu, w plafonie widnieje obraz przedstawiający Henryka Lubomirskiego w postaci amorka. Oryginał znajduje się w prywatnej kolekcji w Rzymie. Obraz oświetla oryginalna żardiniera zaprojektowana przez Mariano Fortuny y Madrazo, malarza i specjalistę od oświetlenia teatralnego. Prawdopodobnie został zaproszony przez Potockich, by zainstalować oświetlenie w teatrze. Przerabiał on również w zamku stare żyrandole świecowe na elektryczne.

Remont objął całe drugie piętro zamku, wcześniej rzadko udostępniane zwiedzającym. Pokoje są tam dużo mniejsze, a korytarze ciasne, często jest z nich tylko jedno wyjście. To piętro miało bardziej „domowy” charakter, mieściły się tam pokoje dzieci, gościnne i służby. Niektórych wewnątrz nie remontowano od wyjazdu z Łańcuta ostatniego ordynata, służyły bowiem jako magazyny. – Teraz mamy tu magazyn dzieł sztuki z prawdziwego zdarzenia. Natomiast pozostałe pokoje, klatki schodowe i łazienki, które były przez lata magazynami, wreszcie nimi nie są – mówi dyrektor Wojtowicz. Przy okazji prac konserwatorskich odkryto polichromie wykonane przez Vincenza Brenne w latach 1780-1784. Podczas remontu odnowiono także 60 żyrandoli i świeczników oraz około 120 mebli. Na zakończenie całe piętro zostało zdigitalizowane i można je zwiedzić wirtualnie. W sieci zamieszczono też fotografie naczyń kuchennych i toaletowych. A dla osób niewidomych przygotowano audiodeskrypcję, czyli rozbudowany opisowy komentarz.

Z archeologią na Ty

Karpacka Troja jest jednym z najważniejszych obiektów na turystycznym i muzealnym szlaku województwa podkarpackiego. Skansen archeologiczny oferuje nie tylko interesującą wystawę dotyczącą pradziejów naszych ziem, ale też warsztaty edukacyjne, pokazy walki czy naukę strzelania z łuku. A w planach są już kolejne atrakcje.

Skansen Archeologiczny Karpacka Troja znajduje się w Trzcinicy koło Jasła nad rzeką Ropą. Już w XIX w. znaleziono na tym terenie trzy bożyszcza pogańskie. Podczas późniejszych badań stwierdzono istnienie grodu wczesnośredniowiecznego, a kolejne prace archeologiczne odkrywały znacznie odleglejszą przeszłość tego miejsca. Sławę Trzcinicy przyniosły badania prowadzone od 1991 r. przez Jana Gancarskiego, dyrektora Muzeum Podkarpackiego w Krośnie. Dziś wiadomo, że pierwsza osada obronna, jedna z najstarszych na ziemiach polskich, powstała właśnie tutaj w początkach epoki brązu, a zbudowali ją osadnicy grupy pleszowskiej kultury mierzanowickiej. Potem odkryto tu także pierwszą w Polsce osadę

zakarpackiej kultury Otomani-Füzesabony, która odznaczała się wyraźnymi wpływami śródziemnomorskimi, datowaną na okres 1650-1350 p.n.e. Ludność ta wchłonęła pokojowo mieszkających poprzedników i rozbudowała osadę oraz obwarowania. – Przez 2 tys. lat nie było na wzgórzu żadnego osadnictwa, aż w latach 770-780 dotarli tu Słowianie. Wykorzystując istniejące jeszcze nasypy ziemne poprzedników, wybudowali wielki gród zajmujący prawie 3,5 hektara powierzchni. Obwarowania wykonano z drewna i ziemi, co wymagało wielkiego kunsztu inżynieryjnego i znakomitego dowodzenia. Gród składał się z akropolu, czyli majdanu i trzech podgrodzi. Został zniszczony około 1030 r., podczas zamieszek prawdopodobnie

na tle religijnym – mówi Jan Gancarski. Jedna osada ulegała więc zniszczeniu, na niej budowano następną, a nawarstwienia układały się jak w homerowej Troi. – Odkryto tu także wiele unikatowych zabytków, związanych m.in. z basenem Morza Śródziemnego, dlatego miejsce to okrzyknięto Karpacką Troją – wyjaśnia Gancarski. Podczas prac wykopaliskowych znaleziono ponad 160 tys. unikatowych eksponatów, na które składają się naczynia, wyroby z ceramiki, krzemienia, kości, brązu i żelaza. Znalezione także liczący ponad 550 elementów skarb, a w nim srebrne okucie pochwy miecza i złoty nimb ikony.

Rosnąca popularność tego miejsca i coraz większa liczba turystów groziły zniszczeniem pozostałości obwarowań. Tak zrodził się pomysł, by zbudować skansen stanowiący oddział Muzeum Podkarpackiego w Krośnie. – W ten sposób grodzisko jest zabezpieczone, a wiedza na temat pradziejów w atrakcyjny sposób upowszechniana – podsumowuje dyrektor.

Początki Skansenu

Budowa Skansenu była możliwa dzięki wsparciu Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego i Norweskiego Mechanizmu Finansowego w ramach projektu „Skansen Archeologiczny Karpacka Troja w Trzcinicy atrakcją turystyczną regionu”. Kosztował on ponad 13 mln zł, w tym dofinansowanie wyniosło 7 mln zł. Budowa rozpoczęła się w październiku 2007 r., a otwarcie nastąpiło w czerwcu 2011 r.

PIERWSZA OSADA OBRONNA, JEDNA Z NAJSTARSZYCH NA ZIEMIACH POLSKICH, POWSTAŁA WŁAŚNIE TUTAJ W POCZĄTKACH EPOKI BRĄZU

Karpacka Troja to intrygujące połączenie tradycyjnego skansenu z nowoczesną placówką muzealną. Cały kompleks składa się z terenu grodziska oraz parku archeologicznego położonego u jego podnóża. Na grodzisku zrekonstruowano ponad 150 m wałów obronnych, dwie bramy prowadzące do grodu (jedna z nich z epoki brązu, druga z wczesnego średniowiecza) oraz sześć chat w miejscach, gdzie zostały odkryte ich pozostałości. W parku archeologicznym można zobaczyć rekonstrukcje dwóch wiosek – otomańskiej z początków epoki brązu oraz słowiańskiej z wczesnego średniowiecza. Każda z nich liczy po sześć chat. Gości wita nowoczesny pawilon wystawowy z salą ekspozycyjną i konferencyjną oraz multimedialną salą edukacyjną dla dzieci. Jest także „Salka Małego

Odkrywczy” przeznaczona dla przedszkolaków oraz restauracja i magazyny. Zwiedzanie rozpoczyna się od filmu przedstawiającego dzieje osadnictwa na tym terenie, potem można obejrzeć fascynującą wystawę z rekonstrukcją postaci dawnych osadników i bogatą ekspozycję znalezionych w tym miejscu skarbów. Ciekawą ofertą są warsztaty edukacyjne, podczas których dzieci samodzielnie mogą wykonać gliniane naczynia. Są też warsztaty łucznicze, niecenia ognia lub przygotowania potraw na sposób średniowieczny. Potem młodzi i starsi odkrywcy ruszają w plener.

Wieża widokowa

Aby turyści chcieli przyjeżdżać i wracać w to miejsce, potrzebne były kolejne atrakcje. Dlatego postarano się o dotację z Programu Operacyjnego Współpracy Transgranicznej Rzeczpospolita Polska – Republika Słowacka 2007-2013 i wspólnie z Muzeum w Hanuszowcach zrealizowano projekt „Dziedzictwo archeologiczne regionów szansą na rozwój turystyki”. Dzięki temu w najwyższym położonym miejscu Skansenu, kilkadziesiąt metrów na zachód od Wałów Królewskich, powstała wieża widokowa. Budowla składa się z sześciu kondygnacji, a jej wysokość sięga 44 m. Turyści mogą obserwować otoczenie z dwóch platform na wysokości prawie 20 i 33 m. Stąd rozpościera się cudowny widok na Karpacką Troję, ale też okolicę, rozległe obszary Beskidów, Pogórzy Karpackich. Przy dobrej pogodzie można zobaczyć nawet odległe o ponad 100 km pasmo Tatr. Na wieży umieszczono kamerę internetową, aby umożliwić obserwowanie tego, co dzieje się w Skansenie, z każdego miejsca na świecie. Platforma została udostępniona zwiedzającym w czerwcu 2014 r.

Pozytywne doświadczenia zaowocowały kolejnym wspólnym przedsięwzięciem. Dla poprawienia oferty zajęć edukacyjnych partnerzy zrealizowali projekt „Wspólne dzieje, wspólna edukacja, wspólna przyszłość”, na który również zdobyli dotację w ramach Programu Współpracy Transgranicznej Rzeczpospolita Polska – Republika Słowacka 2007-2013. Dzięki temu obok zrekonstruowanych wiosek powstała wiata, replika budynku z początku epoki brązu bez części ścian.

Prastowiańska gospodarka

By w pełni realizować zadania archeologii doświadczalnej i prowadzić szeroką działalność edukacyjną, przygotowano kolejny projekt – „Archeologia żywa jako unikatowy produkt turystyki kulturowej Karpat”, na który pozyskano dofinansowanie z Programu Interreg Polska – Słowacja 2014-2020.

Realizują go wspólnie Muzeum Podkarpackie w Krośnie oraz Muzeum Wojewódzkie w Preszowie, a jego wartość to ponad 1,4 mln euro, w tym dla krośnieńskiego muzeum przeszło 730 tys. euro. Dzięki tym środkom w Skansenie powstanie sektor hodowlany składający się z dwóch stajni i stodoły, a na grodzisku zostanie zrekonstruowany 45-metrowy odcinek wału wczesnośredniowiecznego tzw. przekładkowego, który zostanie zbudowany z belek dębowych i ziemi w identyczny sposób, jak w VIII w. budowali Słowianie. – Będziemy obserwować, jak ta konstrukcja się zachowuje, jak ulega destrukcji, jak często trzeba ją naprawiać i czy mogła być skuteczna podczas obrony. To coś wyjątkowego w skali polskiej archeologii – podkreśla dyrektor Gancarski.

W ramach tego projektu powstanie też druga wiata do zajęć edukacyjnych i utwardzony zostanie plac dla gości uczestniczących w wielkich imprezach plenerowych, m.in. Karpackim Festiwalu Archeologicznym „Dwa Oblicza”. Będzie też funkcjonował sektor związany z uprawą roślin pradziejowych. – Część z nich już uprawiamy, ale wprowadzimy też nowe gatunki, m.in. trzy gatunki pszenicy, jęczmień, proso, soczewica, groch. Wszystko, co było wykorzystywane przez mieszkańców trzcinickiego wzgórza. Będziemy też hodować zwierzęta, które oni hodowali, czyli odpowiednie gatunki koni, krów, owiec, kóz, a nawet psa – mówi dyrektor Gancarski.

Karpacką Troję odwiedziło w ubiegłym roku prawie 50 tys. osób. W tym roku liczba ta zostanie

nie z pewnością przekroczona, bowiem zainteresowanie tego typu historycznymi obiektami, archeologią eksperymentalną oraz odtwórstwem historycznym wciąż rośnie i jest jedną z najbardziej atrakcyjnych form poznawania przeszłości.

Barbara Kozłowska

Pomocna dłoń

Każdy chciałby mieć swoje miejsce na ziemi, pracę, znajomych, pieniądze. Niektórym nieco trudniej niż innym przychodzi osiągnąć takie cele, na szczęście nie zostają ze swoimi problemami sami. W województwie podkarpackim przybywa przedsiębiorstw społecznych, w których człowiek jest ważniejszy niż zysk.

Ekonomia społeczna to sfera aktywności obywatelskiej, która poprzez działalność ekonomiczną i działalność pożytku publicznego służy integracji zawodowej i społecznej osób zagrożonych marginalizacją społeczną, tworzeniu miejsc pracy, świadczeniu usług społecznych użyteczności publicznej oraz rozwojowi lokalnemu. Tyle mówi sucha definicja zapisana w Krajowym Programie Rozwoju Ekonomii Społecznej. A jak te zapisy przekładają się na życie mieszkańców naszego regionu?

– W poprzedniej perspektywie finansowej 2007-2013 w Programie Operacyjnym Kapitał Ludzki (POKL) po raz pierwszy na dużą skalę wydzielono środki na zakładanie spółdzielni społecznych. Na Podkarpaciu pierwsi w kraju ogłosiliśmy konkursy w tej dziedzinie. W sumie powstało ich 77, ale duża część zawiesiła lub rozwiązała działalność. Z badań ewaluacyjnych dotyczących spółdzielczości socjalnej wynika, że największym problemem nie jest czynnik biznesowy, ale ludzki. Chodzi o to, by członkowie spółdzielni zaufali sobie i wspólnie działali w wyznaczonym celu – mówi Bartosz Kostecki, kierownik Wydziału Integracji Społecznej Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Rzeszowie.

Jak podano w dokumencie „Podkarpacki program rozwoju ekonomii społecznej 2016-2020”, do końca 2014 r. wsparcie w ramach POKL na Podkarpaciu uzyskało prawie 700 podmiotów ekonomii społecznej, a w nich niemal 8,5 tys. osób. Poza spółdzielniami powstały 4 zakłady aktywności zawodowej (ZAZ), 8 klubów integracji społecznej (KIS) i 2 centra integracji społecznej (CIS).

Pieniądze na ekonomię społeczną

W Regionalnym Programie Operacyjnym Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020 na ekonomię społeczną przeznaczono ponad 43 mln euro w VIII osi priorytetowej *Integracja społeczna*. Działanie 8.5 *Wspieranie rozwoju sektora ekonomii społecznej w regionie*, jak sama nazwa wskazuje, udziela

wsparcia podmiotom ekonomii społecznej (PES). Taką pomocą na Podkarpaciu służą akredytowane Ośrodki Wsparcia Ekonomii Społecznej (OWES), prowadzone przez Caritas Archidiecezji Przemyskiej, Rzeszowską Agencję Rozwoju Regionalnego oraz Podkarpacką Agencję Konsultingowo-Doradczą. Ich zadaniem jest wsparcie merytoryczne i inkubacja przedsiębiorstw społecznych. W 2019 r. do rozdysponowania będą one miały ponad 200 mln zł. Środki te zostaną przeznaczone m.in. na tworzenie miejsc pracy w przedsiębiorstwach społecznych, w tym w spółdzielniach socjalnych.

PODMIOTY SPOŁECZNE MOGĄ SIĘ LEPIEJ ROZWIJAĆ DZIĘKI WSPÓŁPRACY. TRZEBA SIĘ WSŁUCHIWAĆ W ICH POTRZEBY, NICZEGO NIE NARZUCAĆ

Z kolei w ramach działania 8.6 *Koordinacja sektora ekonomii społecznej w regionie* Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Rzeszowie (ROPS) realizuje projekt pozakonkursowy. – Uważamy, że podmioty społeczne mogą się lepiej rozwijać, gdy będą ze sobą współpracować. Dlatego pomagamy w związaniu się sieci ZAZ-ów, CIS-ów, WTZ-ów, PES-ów i OWES-ów. Organizujemy seminaria, spotkania, wizyty studyjne, promujemy podmioty ekonomii społecznej, tak aby było im łatwiej działać. Wsłuchujemy się w ich potrzeby, niczego nie chcemy narzucać – mówi Jerzy Jęczmienionka, dyrektor Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Rzeszowie.

Wciąż mało znani

ROPS w ramach realizowanego projektu promuje podmioty ekonomii społecznej. Służą temu m.in. świąteczne kiermasze i Targi Ekonomii Społecznej. Te ostatnie odbyły się w tym roku 10 czerwca na placu obok fontanny multimedialnej w Rzeszowie. Wśród wystawców była m.in. Spółdzielnia Socjalna „DobryDzień” z siedzibą w Duńkowicach w gminie Radymno. Stworzyło ją 9 bezrobotnych osób, które poznały się podczas szkolenia. Po roku działalności zostało 5 członków, a nowych przyjęto, przejmując upadającą spółdzielnię „Senior”. Spółdzielnia w swoim statucie zapisała kilka rodzajów działalności, w tym opiekę nad osobami starszymi oraz organizację imprez dla dzieci i młodzieży. Za pieniądze na założenie firmy kupiono m.in. dmuchaną zjeżdżalnię, maszyny do popcornu i waty cukrowej, basenik z kulkami, ścianę wspinaczkową.

– Spółdzielnia to był strzał w dziesiątkę, bo osoby niepełnosprawne lub starsze mają problem ze znalezieniem pracy. A u nas zdarza się, że dziennie obsługujemy nawet sześć imprez w różnych miejscach regionu. Wprawdzie ciężko pracujemy, czasem impreza trwa do późna, bywa, że kolejnego dnia mamy opuchnięte nogi, ale i tak drugi raz zrobilibyśmy to samo – mówi szefowa Kazimiera Polakowska.

Tuż obok nich promował się Zakład Aktywności Zawodowej z Rymanowa-Zdroju. Firma składa się z trzech placówek i zatrudnia około 100 osób, w tym 72 niepełnosprawne. W Ośrodku Wypoczynkowo-Rehabilitacyjnym (najstarszym oddziale) pracuje 40 niepełnosprawnych osób w sekcji hotelowej, gastronomicznej i ogrodniczej. Dwie kolejne placówki to lokale gastronomiczne „Nasza Chata”. – Nasi pracownicy pracują siedem godzin, w tym jest jedna godzina rehabilitacji – mówi Aldona Boczar, instruktor zawodu. Podkreśla, że pracy jest sporo, ale i tak wykorzystują każdą okazję, by promować swoją firmę i udowodnić, że pracownicy niepełnosprawni potrafią świetnie pracować.

Swoje stoiska miały też Zakłady Aktywności Zawodowej z Rzeszowa i Jarosławia, prowadzone przez Polskie Stowarzyszenie na rzecz Osób z Niepełnosprawnością Intelektualną Koło w Jarosławiu. – ZAZ to miejsce, do którego trafiają osoby z niepełnosprawnościami niemogące znaleźć pracy na otwartym rynku – wyjaśnia Sylwia Brzozowska, kierownik ZAZ w Rzeszowie. Uczestnicy pracują tu 5 godzin dziennie, a po-

tem każdy w zależności od potrzeb ma zapewnione spotkania z doradcą zawodowym, psychologiem, rehabilitantem.

Wśród wystawców był też Warsztat Terapii Zajęciowej z Kolbuszowej z filią w Cmolasie. Instruktor Katarzyna Świsłt wyjaśnia, że głównym celem WTZ jest rehabilitacja zawodowa i społeczna osób niepełnosprawnych biorących udział w zajęciach. Obecnie 55 osób ma do dyspozycji 12 pracowni, m.in. sztuki użytkowej, rękodzieła artystycznego, haftu i gobelinu, komputerowo-poligraficzną. Uczestnicy dowożeni są busem lub samodzielnie docierają na zajęcia. Pracują zwykle po siedem godzin, a jedna godzina przeznaczona jest na spotkanie z psychologiem lub rehabilitacją ruchową. – Niektórych uczestników sami wyszukaliśmy, jeździliśmy po domach. Ogromną satysfakcją sprawia nam to, że po kilku tygodniach pobytu u nas mówią, że już nie wyobrażają sobie życia bez warsztatów. Rano nie mogą się doczekać, kiedy przyjedzie po nich bus – mówi Katarzyna Świsłt.

W ramach projektu ROPS w Rzeszowie przygotował też dwie wizyty studyjne do podmiotów ekonomii społecznej działających w województwach małopolskim i śląskim. W planach są kolejne targi przed Bożym Narodzeniem i duża, dwudniowa konferencja poświęcona ekonomii społecznej.

Pomoc dla najskuteczniejszych

Podmioty ekonomii społecznej, które dobrze radzą sobie na rynku, też czasem potrzebują doinwestowania. Kredyt w banku zwykle nie wchodzi w grę, stąd pomysł na uruchomienie dla nich specjalnych środków z Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój w ramach projektu pozakonkursowego „Wdrożenie instrumentu pożyczkowego i reporenczeniowego w ramach Krajowego Funduszu Przedsiębiorczości Społecznej”. Środki te będzie przekazywał Bank Gospodarstwa Krajowego, a pożyczki udzielane są przez pośredników finansowych wyłonionych w przetargu. Dla województwa podkarpackiego jest nim Towarzystwo Inwestycji Społeczno-Ekonomicznych (www.tise.pl). Projekt zakłada uruchomienie 154,5 mln zł na instrument pożyczkowy oraz 4,4 mln zł na reporenczeniowy. Pieniądze można przeznaczyć m.in. na tworzenie nowych miejsc pracy, zakup urządzeń czy też poszerzenie działalności. Projekt będzie realizowany do końca 2023 r.

Barbara Kozłowska

★ ★ ★ ★ ★ Kreatywna Europa

Działasz w obszarze branż kreatywnych? Szukasz pieniędzy na produkcję filmu, gry komputerowej bądź tłumaczenie literatury europejskiej? Chcesz wypromować swoje dzieła na rynku europejskim? Jeśli tak, sprawdź możliwości, jakie oferuje program Kreatywna Europa.

Głównym celem programu Kreatywna Europa jest promocja europejskiej różnorodności kulturowej i dziedzictwa, zachęcanie do skutecznej współpracy na poziomie ponadnarodowym, pozyskiwanie nowych odbiorców europejskiej sztuki i filmu oraz zwiększanie dostępu do kultury i utworów audiowizualnych. Budżet programu na lata 2014-2020 wynosi 1,46 mld euro. To spora kwota, lecz konkurencja też jest duża. Program jest bowiem otwarty dla wszystkich krajów należących do Unii Europejskiej. O dofinansowanie w ramach poszczególnych schematów i obszarów grantowych mogą ubiegać się także niektóre kraje spoza UE: Islandia, Norwegia, Albania, Bośnia i Hercegowina, Czarnogóra, Mołdawia, Macedonia, Serbia, Gruzja oraz Ukraina. Program zawiera trzy komponenty: Media, Kultura i część międzysektorową, która obejmuje Instrument Gwarancji Finansowych.

Trzy komponenty

W ramach komponentu **KULTURA** wspierane są projekty promujące europejską kulturę i sztukę, zwiększające mobilność artystów, budujące współpracę kulturalną na poziomie ponadnarodowym, zwiększające europejską publiczność, a także dostosowujące sektory kultury i kreatywne do nowych technologii cyfrowych oraz wdrażania innowacji. O wsparcie mogą się ubiegać instytucje i organizacje działające od minimum 2 lat w sektorach kultury lub kreatywnym na takie działania, jak:

- wymiana doświadczeń i podnoszenie kwalifikacji
- promocja nowych talentów
- mobilność artystów
- angażowanie odbiorców w działania projektowe
- ponadnarodowy obieg dzieł
- tłumaczenia literackie.

Komponent **MEDIA** wspiera promocję europejskiej kultury audiowizualnej, zwiększenie cyrkulacji dzieł europejskich, profesjonalizację sektora audiowizualnego oraz pomaga sprostać wyzwaniom rewolucji cyfrowej i globalizacji. Producenci filmów i gier komputerowych, dystrybutorzy, agenci sprzedaży, organizatorzy szkoleń, festiwalu filmowych, targów branżowych, wydarzeń rozwijających widownię filmów europejskich, twórcy platform internetowych dla branży audiowizualnej, a także kin promujących filmy europejskie mają szansę na dofinansowanie:

- szkoleń dla pracowników branży audiowizualnej
- produkcji filmów pełnometrażowych, animowanych i dokumentalnych
- produkcji gier wideo
- dystrybucji filmów europejskich
- organizacji festiwalu promujących filmy europejskie oraz wydarzeń promujących filmy i wiedzę o kinematografii.

INSTRUMENT GWARANCJI FINANSOWYCH dysponuje budżetem w wysokości 121 mln euro z Europejskiego Funduszu Inwestycyjnego (EFI), który udziela gwarancji pośrednikom finansowym – bankom i innym instytucjom. Te z kolei oferują

finansowanie zwrotne (kredyty, pożyczki, leasing, poręczenia itp.) dla małych i średnich firm z sektora kultury i branż kreatywnych. Maksymalna wartość finansowania, jaka może zostać objęta gwarancją w ramach instrumentu, to 2 mln euro. Finansowanie może być wykorzystane na:

- nabycie składników majątku (materialnych i niematerialnych)
- kapitał obrotowy (np. *gap financing*, linie kredytowe itp.)
- przeniesienie zorganizowanej części przedsiębiorstwa.

Gwarancje instrumentu finansowego są udzielane bezpłatnie, a wsparcie UE w ramach instrumentu nie stanowi pomocy publicznej.

GŁÓWNYM CELEM PROGRAMU KREATYWNA EUROPA JEST M.IN. PROMOCJA EUROPEJSKIEJ RÓŻNORODNOŚCI KULTUROWEJ I DZIEDZICTWA ORAZ ZWIĘKSZANIE DOSTĘPU DO KULTURY I UTWORÓW AUDIOWIZUALNYCH

Dokąd po informacje?

Creative Europe Desk Polska to wyspecjalizowany punkt informacyjny, w którym możesz otrzymać informacje o obszarach dofinansowania, terminach składania wniosków oraz warunkach ubiegania się o granty. Pracownicy punktu pomogą w poprawnym wypełnieniu wniosku, a także w poszukiwaniu partnerów zagranicznych.

Creative Europe Desk Polska

Al. Ujazdowskie 41
00-540 Warszawa
tel.: 22 44 76 180

e-mail: info@kreatywna-europa.eu

Andrzej Szoszkiewicz

EKSPERT PODPOWIADA

Zgodnie z prawem

Obiekty zabytkowe zdefiniowane są w ustawie z 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz.U. 2014 poz. 1446 z późn. zm.), która określa je jako: „nieruchomość lub rzecz ruchomą, ich części lub zespoły, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową”. Każdy zabytek podlega ochronie, jednak jej zakres jest zróżnicowany. Co zatem trzeba zrobić, aby remont, przebudowa, rozbudowa czy modernizacja były przeprowadzone zgodnie z prawem?

Właściciel zabytku mający zamiar przeprowadzić działania inwestycyjne może uzyskać od wojewódzkiego konserwatora zabytków tzw. zalecenia konserwatorskie. Są one wydawane na piśmie na wniosek właściciela i określają m.in.: sposób korzystania z zabytku, jego zabezpieczenia i wykonania prac konserwatorskich, a także zakres dopuszczalnych zmian, które mogą być wprowadzone. Warto podkreślić, że zalecenia zawierają jedynie wytyczne i wskazują, co może być zrobione, ale nie obliguje to właściciela obiektu do ich wykonania. Zatem z punktu widzenia procedur administracyjnych mają one charakter przyrzeczenia administracyjnego, którym związany jest przede wszystkim konserwator zabytków. Zalecenia konserwatorskie powinny ukierunkować inwestora co do przyszłego postępowania, w tym przede wszystkim w stosunku do robót budowlanych, ewentualnego sporządzenia projektu budowlanego, niezbędnego zarówno do uzyskania zgody konserwatorskiej, jak i zgody

budowlanej. W zaleceniach konserwator powinien się kierować ochroną zabytkowej substancji i powstrzymać się od ingerowania w rozwiązania projektowe o charakterze kreatywnym.

Ochrona prawna

Obiekty i obszary wpisane do gminnej ewidencji podlegają prawnej ochronie zgodnie z ustaleniami: miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego, decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.

W procedurze sporządzania **miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego** wojewódzki konserwator

zabytków pełni funkcję organu uzgadniającego projekt planu w zakresie kształtowania zabudowy i zagospodarowania terenu. Natomiast w przypadku braku planu miejscowego określenie sposobu zagospodarowania i warunków zabudowy terenu następuje w drodze **decyzji o lokalizacji inwestycji celu publicznego** albo **decyzji o warunkach zabudowy**. W przypadku obiektów zabytkowych jest to przede wszystkim decyzja o lokalizacji inwestycji celu publicznego. Opieka nad nieruchomościami stanowiącymi zabytki w rozumieniu przepisów o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami jest celem publicznym (zgodnie z art. 6 ustawy z 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (Dz.U. z 2016 r. poz. 2147 z późn. zm.) oraz ma znaczenie co najmniej lokalne, a to wypełnia przesłanki definicji inwestycji celu publicznego z ustawy z 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz.U. z 2016 r. poz. 778 z późn. zm.). W postępowaniu w sprawie ustalenia warunków zabudowy i zagospodarowania terenu konserwator zabytków jest organem uzgadniającym projekt decyzji o lokalizacji w odniesieniu zarówno do obszarów, jak i obiektów objętych formami ochrony zabytków oraz ujętych w gminnej ewidencji zabytków.

Wymagana zgoda

Obiekty i obszary wpisane do rejestru zabytków decyzją wojewódzkiego konserwatora zabytków podlegają szczególnej ochronie. W przypadku tzw. obiektów rejestrowych prace konserwatorskie, restauratorskie, badania konserwatorskie, architektoniczne i archeologiczne, a zwłaszcza roboty budowlane, w tym przemieszczanie zabytku, umieszczanie na zabytku urządzeń technicznych, tablic reklamowych lub urządzeń reklamowych oraz zmiana przeznaczenia zabytku bądź sposobu korzystania, jak też podejmowanie innych działań, które mogą naruszać substancję zabytku lub zmienić jego wygląd, wymagają pozwolenia wojewódzkiego konserwatora zabytków. Zgoda jest wydawana na wniosek właściciela obiektu i ma formę decyzji administracyjnej. Konserwator umieszcza w niej informację o możliwości wznowienia postępowania w sprawie wydanego pozwolenia, a następnie wprowadza zmiany lub cofnięcia pozwolenia, jeżeli w trakcie wykonywania robót określonych w pozwoleniu wystąpią nowe okoliczności mogące doprowadzić do uszkodzenia lub zniszczenia zabytku. Natomiast od 25 listopada 2016 r. wojewódzki konserwator zabytków może uzależnić podjęcie działań objętych pozwoleniem od przekazania przez inwestora określonych informacji dotyczących działań wymienionych w pozwoleniu. Niedostarczenie informacji we wskazanym terminie spowoduje wygaśnięcie wydanego pozwolenia.

Tryb wydawania zgód konserwatorskich określa Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z 22 czerwca 2017 r. w sprawie prowadzenia prac konserwatorskich, prac restauratorskich i badań konserwatorskich przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków albo na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz robót budowlanych, badań architektonicznych i innych działań przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, a także badań archeologicznych i poszukiwań zabytków

(Dz.U. z 2017 r. poz. 1265). Od 28 czerwca 2015 r., czyli od wejścia w życie tzw. małej nowelizacji ustawy z 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane, **wszystkie roboty budowlane w obiektach budowlanych wpisanych do rejestru zabytków wymagają pozwolenia na budowę**. Natomiast roboty budowlane wykonywane na obszarach wpisanych do rejestru zabytków od 15 października 2015 r. mogą być realizowane na ogólnych zasadach określonych w ustawie Prawo budowlane. Generalnie wymagane jest pozwolenie na budowę, ale roboty mogą być realizowane na zgłoszenie, jeśli ustawa tak stanowi. Przepisy wskazują także zamkniętą listę robót budowlanych, które nie wymagają ani pozwolenia na budowę, ani zgłoszenia. Warto jednak podkreślić, że wszystkie roboty budowlane wykonywane na obszarze wpisanym do rejestru zabytków wymagają zgody konserwatora zabytków.

Katalog robót budowlanych

Inwestorom dość często sprawia trudność prawidłowe kwalifikowanie robót budowlanych. A jest to niezbędne dla właściwego stosowania przepisów budowlanych. Prawo budowlane wymienia wśród robót budowlanych: budowę rozumianą jako wykonywanie obiektu budowlanego w określonym miejscu, a także odbudowę, rozbudowę, nadbudowę obiektu budowlanego oraz prace polegające na przebudowie, montażu, remoncie lub rozbiórce obiektu budowlanego, zwane innymi niż budowa robotami budowlanymi. Szczegółowo definiowane są tylko roboty budowlane polegające na przebudowie i remoncie. W praktyce inwestor posługuje się często pojęciami potocznymi bądź terminami ujętymi w programach unijnych, takimi jak: modernizacja, adaptacja, przystosowanie obiektu budowlanego do nowych funkcji. Określenia te mogą obejmować roboty budowlane lub być kwalifikowane jako bieżąca konserwacja. Pojęcie bieżącej konserwacji, choć używane w Prawie budowlanym, nie jest w tej ustawie definiowane. Przyjmuje się, że **bieżąca konserwacja** to wykonywanie robót mających utrzymać sprawność techniczną, zmniejszyć szybkość zużycia obiektu budowlanego lub jego elementów oraz zapewnić możliwość ich użytkowania zgodnie z przeznaczeniem. Pojęcie bieżącej konserwacji jest używane m.in. w definicji remontu. Zgodnie z prawem budowlanym remont to wykonywanie w istniejącym obiekcie robót polegających na odtworzeniu stanu pierwotnego, a niestanowiących bieżącej konserwacji, przy czym dopuszcza się stosowanie wyrobów budowlanych innych niż użytych w stanie pierwotnym.

Pozwolenie na budowę

Do legalnego rozpoczęcia robót budowlanych wykonywanych w obiekcie wpisanym do rejestru zabytków niezbędna jest zgoda budowlana w formie pozwolenia na budowę. Aby ją uzyskać, inwestor składa wniosek w organie administracji architektoniczno-budowlanej – najczęściej jest to starosta bądź prezydent miasta na prawach powiatu, a w wyjątkowych przypadkach wojewoda. Jego wzór został określony

w Rozporządzeniu Ministra Infrastruktury i Budownictwa z 24 sierpnia 2016 r. w sprawie wzorów: wniosku o pozwolenie na budowę lub rozbiórkę, zgłoszenia budowy i przebudowy budynku mieszkalnego jednorodzinne, oświadczenia o posiadaniu praw do dysponowania nieruchomością na cele budowlane oraz decyzji o pozwoleniu na budowę lub rozbiórkę (Dz.U. z 2016 r. poz. 1493). Wzór jest dostępny w formie edytowalnej na stronach internetowych organów, a także na portalu Ministerstwa Infrastruktury i Budownictwa. Do wniosku o pozwolenie na budowę należy obowiązkowo dołączyć:

- cztery egzemplarze projektu budowlanego
- zaświadczenie projektanta o członkostwie w izbie samorządu zawodowego
- oświadczenie o prawie dysponowania nieruchomością na cele budowlane
- pełnomocnictwo w przypadku ustanowienia pełnomocnika
- pozwolenie konserwatora zabytków

oraz w zależności od potrzeb najczęściej:

- decyzję o lokalizacji inwestycji celu publicznego
- umowę urbanistyczną, jeżeli obowiązek zawarcia umowy wynika z ustaleń miejscowego planu rewitalizacji
- zezwolenie zarządcy drogi na przebudowę zjazdu lub zgodę na przebudowę lub remont istniejących w pasie drogowym obiektów budowlanych i urządzeń bądź zgodę zarządcy drogi na usytuowanie obiektu budowlanego przy drodze w odległości mniejszej niż określone w przepisach o drogach publicznych.

W przypadku robót budowlanych wykonywanych w obiektach lub na obszarach z gminnej ewidencji zabytków w postępowaniu w sprawie pozwolenia na budowę organ administracji architektoniczno-budowlanej jest zobowiązany przeprowadzić tzw. postępowanie wpadkowe z udziałem konserwatora zabytków. Starosta bądź prezydent miasta na prawach powiatu występuje do konserwatora zabytków o zajęcie stanowiska. Konserwator ma na to 30 dni. Niezajęcie stanowiska w tym terminie uznaje się za brak zastrzeżeń do przedstawionych przez inwestora rozwiązań projektowych.

Roboty budowlane na podstawie pozwolenia na budowę można rozpocząć, gdy decyzja spełnia przesłanki decyzji **wykonanej** lub stanie się **ostateczna**. Decyzja wykonalna to taka, która jest zgodna z wnioskiem inwestora, a w postępowaniu nie było innych stron. Natomiast decyzja ostateczna to decyzja organu I instancji, od której żadna strona nie wniosła odwołania, albo decyzja organu II instancji wydana w wyniku rozpatrzenia odwołania od decyzji I instancji. Inwestor powinien zawiadomić powiatowego inspektora nadzoru budowlanego o zamierzonym terminie rozpoczęcia robót budowlanych oraz pobrać dziennik budowy w starostwie powiatowym. Jeśli wynika to ze zgody konserwatorskiej, należy też zawiadomić wojewódzkiego konserwatora zabytków o terminie rozpoczęcia i zakończenia robót budowlanych.

Kiedy wystarczy zgłoszenie?

O wykonywaniu robót budowlanych na podstawie **skutecznego zgłoszenia** można mówić w przypadku ściśle określonych w Prawie budowlanym robót budowlanych wy-

konywanych na obszarze wpisanym do rejestru zabytków, a także w obiektach z gminnej ewidencji zabytków. Lista robót budowlanych, które nie wymagają pozwolenia na budowę i mogą być realizowane na zgłoszenie, jest dostępna na stronie Ministerstwa Infrastruktury i Budownictwa. Zamieszczona tam tabela zawiera roboty budowlane z art. 29 ust. 1 i 2 i uwzględnia zapisy art. 30 ust. 1 ustawy Prawo budowlane.

W zgłoszeniu robót budowlanych inwestor musi określić: rodzaj, zakres i sposób wykonywania robót budowlanych oraz termin ich rozpoczęcia, dołączyć oświadczenie o prawie do dysponowania terenem na cele budowlane oraz – w zależności od potrzeb – odpowiednie szkice lub rysunki, a także pozwolenia, uzgodnienia i opinie wymagane odrębnymi przepisami, w tym zgodę wojewódzkiego konserwatora zabytków w przypadku robót budowlanych wykonywanych na obszarze wpisanym do rejestru zabytków.

Dalsze procedury

Do robót budowlanych można przystąpić, jeśli organ administracji architektoniczno-budowlanej w terminie 21 dni nie wniosł sprzeciwu w drodze decyzji albo przed upływem tego terminu wydał z urzędu zaświadczenie o braku podstaw do wniesienia sprzeciwu. W trakcie wykonywania robót budowlanych szczególną uwagę należy zwrócić na ewentualne odstąpienia od zatwierzonego projektu budowlanego lub innych warunków pozwolenia na budowę. Zmiany są dopuszczalne, ale zmiany w projekcie budowlanym wprowadza projektant, jeśli zakwalifikuje je jako nieistotne. Wprowadzenie zmian określanych w Prawie budowlanym jako istotne wymaga sporządzenia zamiennego projektu budowlanego i uzyskania decyzji o zmianie pozwolenia na budowę. Natomiast istotne odstąpienie od projektu budowlanego złożonego wraz ze zgłoszeniem wymaga uzyskania decyzji o pozwoleniu na budowę całego zamierzenia budowlanego.

Trzeba też zauważyć, że od 1 stycznia 2017 r. zmieniły się przepisy określające **istotne i nieistotne odstąpienia**. Przede wszystkim dopuszczono 2-procentową tolerancję dla zmiany wysokości, szerokości lub długości obiektu budowlanego, określonych w projekcie budowlanym z jednoczesnym spełnieniem pozostałych warunków określonych w art. 36a ust. 5a ustawy Prawo budowlane.

Inwestor ma obowiązek zawiadomienia nadzoru budowlanego o zakończeniu budowy, a w stosunku do wybranych kategorii obiektów budowlanych – uzyskania pozwolenia na użytkowanie. Trzeba podkreślić, że obowiązki te dotyczą tylko robót budowlanych polegających na budowie (w tym rozbudowie, odbudowie i nadbudowie) realizowanych na podstawie pozwolenia na budowę albo zgłoszenia z projektem budowlanym. Do zawiadomienia o zakończeniu budowy, jak i do wniosku o pozwolenie na użytkowanie, trzeba przede wszystkim dołączyć: oryginał dziennika budowy, oświadczenie kierownika budowy, protokoły badań i sprawdzeń, dokumentację geodezyjną, potwierdzenie odbioru wykonanych przyłączy. Do użytkowania obiektu można przystąpić, jeśli nadzór budowlany w terminie 14 dni nie wniesie sprzeciwu albo z urzędu zostanie wydane zaświadczenie o braku podstaw do wniesienia sprzeciwu lub na podstawie decyzji o pozwoleniu na użytkowanie.

mgr inż. arch. Mariola Berdysz

Wszyscy jesteśmy równi

Pomimo nacisku, jaki Unia Europejska kładzie na wyrównywanie szans obu płci w życiu politycznym, gospodarczym i kulturalnym, statystyki i badania opinii publicznej potwierdzają, że wciąż mamy wiele do zrobienia. Ważnym elementem budowania świadomości społecznej w tym zakresie są Fundusze Europejskie.

Równość szans w polityce Unii Europejskiej

Równość płci jest jednym z priorytetów Unii Europejskiej w obszarze polityki z zakresu ochrony praw człowieka. Kwestie nierówności ekonomicznych (m.in. dostępu do rynku pracy, szkoleń technicznych i zawodowych), dostępu do edukacji (przede wszystkim szkolnictwa wyższego), dostępu do usług medycznych, a także przeciwdziałania przemocy domowej są często poruszane przez Unię na forum ONZ. W ostatnim raporcie Komisji Europejskiej z 2017 r. wyrażono nadzieję, że konsekwentne forsowanie takiej narracji przyczyni się do zrealizowania jednego z Celów Zrównoważonego Rozwoju ONZ dotyczącego równości płci oraz wzmocnienia (ang. *empowerment*) pozycji kobiet i dziewcząt (cel nr 5). Zgodnie z założeniami społeczności międzynarodowej cel ten ma zostać spełniony do 2030 r. Nasuwa się zatem pytanie: jak wyglądają postępy w jego realizacji?

Jak pokazują statystyki Komisji Europejskiej, choć w ostatnich latach można zauważyć postęp w wyrównywaniu szans kobiet i mężczyzn, wciąż mamy wiele do zrobienia. Przykładowo w 2010 r. odsetek zatrudnionych kobiet w skali UE wyniósł 62,3%, podczas gdy w przypadku mężczyzn sięgnął 75,6%. Po sześciu latach różnica zmniejszyła się nieznacznie – odsetek zatrudnionych kobiet wzrósł o 3,2%, z kolei mężczyzn o 1,8%. Polska plasuje się nieco poniżej średniej unijnej. W 2016 r. zatrudnienie zadeklarowało u nas 77% mężczyzn i 63% kobiet. Na czele – z niemal niewidocznymi różnicami – znajdują się Szwecja, Niemcy i Łotwa. Również w innych statystykach na tle Europy wypadamy co najwyżej przeciętnie – np. w przypadku udziału kobiet w polityce (odsetek kobiet w polskim parlamencie wynosi 28%, co daje nam 14. miejsce wśród państw UE), w zarządach przedsiębiorstw (18,8%; 14. miejsce) i stanowisk kierowniczych w bankach centralnych (16,7%; 15. miejsce).

Priorytet – równość na rynku pracy

Nieprzypadkowo raport Komisji Europejskiej z 2017 r. poświęcony równości kobiet i mężczyzn najwięcej miejsca poświęca rynkowi pracy – dopiero realizacja praw pracowniczych (wymienionych w artykułach 27-33 Karty Praw Podstawowych Unii Europejskiej) i osiągnięcie niezależności finansowej umożliwiają korzystanie z wielu innych praw człowieka, np. prawa do założenia rodziny czy prawa do edukacji (w szczególności w szkołach wyższych). Dlatego też prawa pracownicze są elementem szeregu regulacji o szczególnym charakterze, a w drodze są kolejne. – Unia Europejska odgrywa istotną rolę w promowaniu równości kobiet i mężczyzn poprzez obszerny zbiór prawodawstwa w zakresie równego traktowania. UE wspiera i uzupełnia działania państw członkowskich w kwestii równości kobiet i mężczyzn w odniesieniu do ich szans na rynku pracy i traktowania w pracy. Do najważniejszych regulacji w tej materii należą m.in.: dyrektywa Rady 2000/78/WE z 27 listopada 2000 r. ustanawiająca ogólne warunki ramowe równego traktowania w zakresie zatrudnienia i pracy; dyrektywa Rady 2004/113/WE z 13 grudnia 2004 r. wprowadzająca w życie zasadę równego traktowania mężczyzn i kobiet w zakresie dostępu do towarów i usług oraz dostarczania towarów i usług; dyrektywa 2006/54/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z 5 lipca 2006 r. w sprawie wprowadzenia w życie zasady równości szans oraz równego traktowania kobiet i mężczyzn w dziedzinie zatrudnienia i pracy – wskazuje dr Julia Wojnowska-Radzińska, adiunkt na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Unia Europejska podejmuje również działania na rzecz podnoszenia świadomości społecznej w zakresie dyskryminacji płacowej i zmiany postaw społecznych.

Obszary priorytetowe w zakresie realizacji zasady równości szans wskazane przez Komisję Europejską

- 1) Zwiększenie udziału kobiet w rynku pracy
- 2) Redukcja różnic w wynagrodzeniach za pracę, wysokości emerytury i przeciwdziałanie ubóstwu kobiet
- 3) Promowanie równości w procesach podejmowania decyzji
- 4) Zwalczanie przemocy związanej z płcią
- 5) Promowanie równości płci i praw kobiet na świecie.

Źródło: Komisja Europejska, Raport dotyczący równości kobiet i mężczyzn w UE, 2017.

Pod koniec kwietnia 2017 r. światło dzienne ujrzał długo wyczekiwany dokument Europejski Filar Praw Socjalnych. Jego opracowanie i przyjęcie było jednym z priorytetów przewodniczącego Komisji Europejskiej Jeana-Claude'a Junckera. Dokument ustanawia 20 zasad i praw, których realizacja i ochrona jest niezbędna do zapewnienia sprawnie funkcjonującego rynku pracy oraz systemu opieki społecznej. Jego przyjęcie jest odpowiedzią na zarzuty formułowane pod adresem Unii zarówno na arenie międzynarodowej, jak i przez mieszkańców jej państw

członkowskich, jakoby Wspólnota zaniedbywała ochronę praw socjalnych na rzecz mniej kosztownych i łatwiejszych w realizacji praw politycznych (np. prawa do swobody wypowiedzi czy wolności zgromadzeń). Warto zauważyć, że druga zasada dotyczy właśnie równości płci i choć w sensie normatywnym jest tylko potwierdzeniem istniejących dotychczas zobowiązań państw członkowskich i UE, ustanowionych np. w Karcie Praw Podstawowych Unii Europejskiej (art. 23), umieszczenie jej w kolejnym dokumencie – i to na samym jego początku – podkreśla znaczenie jego realizacji dla kondycji europejskich społeczeństw.

Druga zasada Europejskiego Filaru Praw Społecznych

- a. *Równość traktowania i szans pomiędzy kobietami i mężczyznami musi być zapewniona i wzmocniona we wszystkich obszarach, włączając w to udział w rynku pracy, zasady i warunki zatrudniania, a także rozwój kariery.*
- b. *Kobiety i mężczyźni mają prawo do równego wynagrodzenia za pracę o tej samej wartości.*

Równość szans w Funduszach Europejskich

Dla polskich beneficjentów Funduszy Europejskich najważniejszym dokumentem w zakresie realizacji zasady równości szans są „Wytyczne w zakresie realizacji zasady równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami oraz zasady równości szans kobiet i mężczyzn w ramach funduszy unijnych na lata 2014-2020” Ministra Infrastruktury i Rozwoju z 8 maja 2015 r. wskazujące, w jaki sposób ta zasada jest realizowana w ramach programów operacyjnych. Zgodnie z Wytycznymi, narzędziem służącym do oceny stopnia realizacji zasady równości szans kobiet i mężczyzn w projektach współfinansowanych z Europejskiego Funduszu Społecznego jest tzw. standard minimum. Na to pojęcie składa się pięć kryteriów:

- 1) informacje potwierdzające występowanie (albo brak występowania) barier równościowych w obszarze tematycznym interwencji i/lub zasięgu oddziaływania projektu (za których podanie projekt może otrzymać maksymalnie 1 punkt)
- 2) uwzględnienie działań odpowiadających na zidentyfikowane bariery równościowe (maksymalnie 2 punkty)
- 3) w przypadku stwierdzenia braku barier równościowych, uwzględnienie działań zapewniających przestrzeganie zasady równości szans kobiet i mężczyzn na każdym etapie realizacji projektu (maksymalnie 2 punkty)
- 4) określenie wskaźników realizacji projektu w podziale na płeć i/lub opis, w jaki sposób rezultaty przyczynią się do zmniejszenia barier równościowych (maksymalnie 2 punkty)
- 5) wskazanie działań, jakie zostaną podjęte w celu zapewnienia równościowego zarządzania projektem (maksymalnie 1 punkt).

Spełnienie powyższych kryteriów jest obowiązkowym elementem oceny dla projektów współfinansowanych z Europejskiego Funduszu Społecznego. Łączna punktacja zawiera się w skali od 0 do 6 punktów, ponieważ kryteria numer 2 i 3 są alternatywne – w przypadku identyfikacji barier równościowych projekt jest oceniany pod kątem spełnienia kryterium nr 2, podczas gdy w przypadku stwierdzenia braku występowania takich barier ocena odbywa się na podstawie kryterium nr 3. We wszystkich konkursach projekty, aby mogły zostać uznane za realizujące zasadę równości szans, powinny otrzymać przynajmniej 3 punkty. Należy zarazem pamiętać, że nie wystarczą ogólnikowe stwierdzenia, jakoby projekt miał realizować omawianą zasadę – konieczne jest wskazanie konkretnych działań, np. określenie liczbowo lub procentowo udziału osób obu płci w projekcie, powiązanie działań ze strukturą płci mieszkańców na obszarze oddziaływania projektu itp. Nieocenioną pomocą w tym zakresie jest wydany w 2016 r. przez Ministerstwo Rozwoju poradnik zatytułowany „Jak realizować zasadę równości szans kobiet i mężczyzn w projektach finansowanych z Funduszy Europejskich 2014-2020”. W przypadku uzyskania mniejszej liczby punktów wnioski nie podlega dalszej ocenie merytorycznej i jest odrzucany albo kierowany do poprawy lub wyjaśnień. Warto pamiętać, że standard minimum nie jest stosowany do oceny projektów współfinansowanych ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Funduszu Spójności. W przypadku oceny projektów w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podkarpackiego kwestie te reguluje załącznik do Szczegółowego opisu osi priorytetowych (SZOOP) pn. „Kryteria wyboru projektów dla poszczególnych osi priorytetowych, działań i poddziałań RPO WP 2014-2020 EFRR”.

Najczęstsze błędy

Zasady równości szans nie należy sprowadzać do parytetu 50/50. Udział kobiet i mężczyzn w projektach finansowanych z Funduszy Europejskich może różnić się w zależności od sytuacji osób obu płci na obszarze oddziaływania projektu i specyfiki przedsięwzięcia. W przypadku projektów „uniwersalnych”, np. związanych z doradztwem zawodowym czy budowaniem kompetencji miękkich, proporcje często oscylują w granicach 50/50. Przykładowo, w ramach projektu „Aktywizacja osób młodych pozostających bez pracy w powiecie tarnobrzeskim i mieście Tarnobrzeg (III)” mężczyźni mieli stanowić ok. 35% uczestników. Z kolei w ramach projektu „Moje Lepsze Jutro”, ukierunkowanego na pomoc osobom bezrobotnym na obszarze Podkarpacia, kobiety stanowią 55% uczestników. Niekiedy specyfika projektu może wymusić na nas znaczne ograniczenie udziału przedstawicieli jednej z płci – z taką sytuacją możemy mieć do czynienia np. przy projektach związanych z budowaniem kompetencji twardych i uprawnień zawodowych. Przykładowo, w ramach realizowanego na terenie województwa świętokrzyskiego projektu „Młodzi na start!”, którego oferta obejmuje szkolenia (zakończone egzaminem) m.in. dla operatorów i monterów maszyn, spawaczy, elektryków, stolarzy czy operatorów koparek, wsparcie uzyska 240 uczestników, z czego 235 mają stanowić mężczyźni. Odwrotne proporcje są charakterystyczne np. dla szkoleń pielęgniarskich. Warto zarazem zauważyć, że nawet w takich projektach beneficjenci uwzględniają informację dotyczącą struktury płci uczestników

Zidentyfikowałeś bariery równościowe?

Opisz je!

1. Wskaż, czy i jak duże dysproporcje ze względu na płeć występują na obszarze oddziaływania projektu (jeżeli możesz – podaj statystyki).
2. Wskaż, jakie czynniki powodują utrzymywanie się dysproporcji i uzasadnij swoją diagnozę.
3. Wskaż grupę docelową projektu, uwzględniając, że na utrzymywanie się dysproporcji często wpływ ma nie tylko jeden czynnik (płeć), ale także inne (np. wiek, wykształcenie).
4. Wskaż i opisz konkretne działania, które znajdują uzasadnienie w przedstawionej analizie. Przykładowo, jeśli kobiety nie podejmują aktywności z powodu pełnienia funkcji opiekuńczych, zapewnij taką opiekę w ramach projektu.
5. Zdefiniuj wskaźniki, które pozwolą na stwierdzenie, czy projekt zakończył się powodzeniem. Pamiętaj, że nie ma obowiązku podawania wskaźników z podziałem na płeć, dlatego jeżeli nie jesteś ich pewien, poprzestań na ogólnych wskaźnikach. Pamiętaj też o przedstawieniu opisu tego, w jaki sposób rezultaty projektu przyczynią się do zmniejszenia barier równościowych.
6. Uwzględnij zasadę równości w zarządzaniu projektem, np. jeżeli projekt zakłada tworzenie zespołów roboczych, zadbaj o reprezentację dla każdej płci.

i przeznaczają choćby niewielką liczbę miejsc dla przedstawicieli tej z płci, która zdecydowanie rzadziej podejmuje zatrudnienie w konkretnym zawodzie.

Należy również pamiętać o wyjątkach, kiedy nasz projekt nie będzie podlegał ocenie pod kątem pięciu szczegółowych kryteriów składających się na standard minimum. Zgodnie z Wytycznymi takie wyjątki zachodzą w dwóch sytuacjach – ograniczeń związanych z profilem działalności wnioskodawcy oraz zamkniętej rekrutacji. W pierwszej sytuacji znajdują się wnioskodawcy, którzy prowadzą działalność ukierunkowaną na wsparcie określonej grupy społecznej, np. samotnych matek lub na terenie zakładu karnego przeznaczonego dla skazanych jednej płci. Ograniczenie powinno jednocześnie zostać wyraźnie wskazane we wniosku o dofinansowanie i wynikać ze statutu lub innego równoważnego dokumentu. Drugi wyjątek dotyczy projektów, które mają objąć swoim zakresem określone instytucje (np. urzędy), w związku z czym struktura płci uczestników jest zdeterminowana przez osoby zatrudnione w konkretnym miejscu (dotyczy to tylko sytuacji, w których wszyscy zatrudnieni biorą udział w projekcie).

Łukasz Szoszkiewicz

Co wiesz na temat Funduszy Europejskich?

Sprawdź swoją wiedzę i rozwiąż nasz quiz. Podpowiedzi szukaj w artykułach, które znajdziesz w tym wydaniu biuletynu „Zobacz zmiany”.

1. Ile państw należy do Unii Europejskiej?
 - a) 25
 - b) 28
 - c) 29

2. Polska wstąpiła do Unii w:
 - a) 1997 r.
 - b) 2001 r.
 - c) 2004 r.

3. Jakie są ramy czasowe obecnego okresu programowania?
 - a) 2014-2020
 - b) 2014-2022
 - c) 2014-2024

4. Budowa Skansenu Archeologicznego Karpacza Troja była możliwa dzięki wsparciu:
 - a) Programu Współpracy Transgranicznej Rzeczpospolita Polska – Republika Słowacka
 - b) Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego i Norweskiego Mechanizmu Finansowego
 - c) Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podkarpackiego na lata 2007-2013

5. RPO WP składa się z:
 - a) priorytetów
 - b) obszarów wsparcia
 - c) osi priorytetowych, które dzielą się na działania i poddziałania

6. Ile środków przeznaczono w ramach RPO WP na działania kulturalne?
 - a) ok. 30 mln euro
 - b) ok. 39 mln euro
 - c) ok. 50 mln euro

7. Ochrona środowiska naturalnego i dziedzictwa kulturowego to:
 - a) V oś priorytetowa
 - b) I oś priorytetowa
 - c) IV oś priorytetowa

8. Podkarpackie Pokazy Lotnicze „Odlotowe Fundusze” odbędą się w tym roku po raz:
 - a) drugi
 - b) trzeci
 - c) czwarty

9. Projekt „Portal Muzeum Dziedzictwa Kresów Dawnej Rzeczypospolitej” otrzymał dofinansowanie w ramach:
 - a) II osi priorytetowej Cyfrowe Podkarpackie
 - b) działania 4.4 *Kultura*
 - c) działania 4.6 *Kultura – Zintegrowane Inwestycje Terytorialne*

10. O dofinansowanie z programu Kreatywna Europa mogą się ubiegać:
 - a) tylko kraje należące do UE
 - b) wybrane kraje należące do UE
 - c) wszystkie kraje należące do UE i niektóre spoza Unii

Odpowiedzi: 1b, 2c, 3a, 4b, 5c, 6b, 7c, 8b, 9a, 10c

*Harmonogram naboru wniosków o dofinansowanie w IV kwartale 2017 r.
w ramach RPO WP 2014-2020 (tryb konkursowy)*

DZIAŁANIE LUB PODDZIAŁANIE	TYP PROJEKTU	INSTYTUCJA OGŁASZAJĄCA KONKURS
1.2 <i>Badania przemysłowe, prace rozwojowe oraz ich wdrożenia</i>	Pomoc na projekty badawczo-rozwojowe	Zarząd Województwa Podkarpackiego
1.3 <i>Promowanie przedsiębiorczości</i>	Strefy aktywności gospodarczej	Zarząd Województwa Podkarpackiego
3.2 <i>Modernizacja energetyczna budynków</i>	Głęboka modernizacja energetyczna budynków użyteczności publicznej – podmioty z zakresu ochrony zdrowia	Zarząd Województwa Podkarpackiego
6.3 <i>Rewitalizacja przestrzeni regionalnej</i>	Budowa, przebudowa, rozbudowa, nadbudowa, remont w celu przywrócenia i/lub nadania nowych funkcji społecznych, gospodarczych, edukacyjnych, kulturalnych, sportowych, turystycznych lub rekreacyjnych: budynków użyteczności publicznej, obszaru przestrzeni publicznej, części wspólnych wielorodzinnych budynków mieszkalnych wraz z otoczeniem. Roboty restauratorskie i konserwatorskie budynków znajdujących się w rejestrze zabytków, budynków położonych w strefie ochrony konserwatorskiej wraz z zagospodarowaniem terenu funkcjonalnie związanego z budynkiem.	Zarząd Województwa Podkarpackiego
7.1 <i>Poprawa sytuacji osób bezrobotnych na rynku pracy – projekty konkursowe</i>	Programy aktywizacji zawodowej obejmujące jedną lub kilka z form wsparcia	Wojewódzki Urząd Pracy w Rzeszowie
7.3 <i>Wsparcie rozwoju przedsiębiorczości</i>	Bezwrotne wsparcie dla osób zamierzających rozpocząć prowadzenie działalności gospodarczej (wraz ze wsparciem doradczo-szkoleniowym)	Wojewódzki Urząd Pracy w Rzeszowie
7.4 <i>Rozwój opieki żłobkowej w regionie</i>	Tworzenie miejsc opieki nad dziećmi do lat 3 (możliwość tworzenia nowych podmiotów opieki, jak i tworzenia nowych miejsc opieki w istniejących instytucjach)	Wojewódzki Urząd Pracy w Rzeszowie
7.5 <i>Rozwój kompetencji pracowników sektora MŚP</i>	Wsparcie na realizację usług rozwojowych, w tym podnoszenie kwalifikacji pracowników wynikających z diagnozy potrzeb rozwojowych przedsiębiorstw	Wojewódzki Urząd Pracy w Rzeszowie
8.1 <i>Aktywna integracja osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym</i>	1. Włączanie osób z niepełnosprawnościami w zajęcia na rzecz aktywizacji zawodowej, realizowane w warsztatach terapii zajęciowej poprzez finansowanie zajęć związanych z uczestnictwem w WTZ (w zakresie niefinansowanym przez PFRON) oraz działań na rzecz aktywnej integracji dotychczas nieoferowanych przez WTZ (np. zajęcia aktywizacyjne), stanowiących poszerzenie oferty WTZ 2. Wsparcie działalności w zakresie reintegracji zawodowej i społecznej, w szczególności prowadzonej przez takie podmioty, jak Zakłady Aktywności Zawodowej, Kluby oraz Centra Integracji Społecznej, w tym rozwój i upowszechnianie zatrudnienia wspieranego	Wojewódzki Urząd Pracy w Rzeszowie
8.2 <i>Aktywna integracja osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym prowadzona przez ośrodki pomocy społecznej/powiatowe centra pomocy rodzinie</i>	Zintegrowane oraz zindywidualizowane programy realizowane w oparciu o ścieżkę reintegracji, obejmujące usługi aktywnej integracji o charakterze: społecznym, edukacyjnym, zdrowotnym, zawodowym	Wojewódzki Urząd Pracy w Rzeszowie
8.3 <i>Zwiększenie dostępu do usług społecznych i zdrowotnych</i>	1. Rozwój środowiskowych form pomocy i samopomocy 2. Działania wspierające opiekunów nieformalnych w opiece domowej 3. Tworzenie miejsc opieki dla osób niesamodzielnych w nowo tworzonych lub istniejących ośrodkach zapewniających opiekę dzienną lub całodobową	Wojewódzki Urząd Pracy w Rzeszowie
9.2 <i>Poprawa jakości kształcenia ogólnego</i>	1. Kształcenie kompetencji kluczowych niezbędnych na rynku pracy oraz właściwych postaw/umiejętności 2. Tworzenie warunków dla nauczania opartego na metodzie eksperymentu 3. Wsparcie na rzecz zwiększenia wykorzystania technologii informacyjno-komunikacyjnych w procesie nauczania oraz rozwijania kompetencji informatycznych 4. Kompleksowe programy wspomagające szkołę lub placówkę oświaty w procesie indywidualizacji pracy z uczniem ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi i w pracy z uczniem młodszym	Wojewódzki Urząd Pracy w Rzeszowie
9.4 <i>Poprawa jakości kształcenia zawodowego</i>	Dostosowanie form, metod i warunków prowadzenia kształcenia i szkolenia zawodowego do wymagań gospodarki i rynku pracy, a także zwiększenie zaangażowania instytucji z otoczenia społeczno-gospodarczego szkół lub placówek systemu oświaty prowadzących proces kształcenia i szkolenia zawodowego	Wojewódzki Urząd Pracy w Rzeszowie

Dokąd po informacje

LOKALNE PUNKTY INFORMACYJNE FUNDUSZY EUROPEJSKICH

ul. Kościuszki 7
39-300 **MIELEC**
tel.: 798 771 414, 798 771 650
godziny pracy:
pn. 7:30-18:00
wt. – pt. 7:30-15:30

ul. M. Dąbrowskiej 15
39-400 **TARNOBRZEG**
tel.: 15 823 61 46, 798 771 220
godziny pracy:
pn. 7:30-18:00
wt. – pt. 7:30-15:30

GŁÓWNY PUNKT INFORMACYJNY
FUNDUSZY EUROPEJSKICH

al. Ł. Ciepłińskiego • 435-010 **RZESZÓW**
godziny pracy: pn. 7:30-18:00 • wt. – pt. 7:30-15:30
tel.: 17 747 64 15, 17 747 64 82 • faks: 17 747 64 83
e-mail: zapytaj@podkarpackie.pl

ul. Staszica 20
38-400 **KROSNO**
tel.: 798 771 192, 798 771 620
godziny pracy:
pn. 7:30-18:00
wt. – pt. 7:30-15:30

Rynek 18
38-500 **SANOK**
tel.: 798 771 215, 798 771 640
godziny pracy:
pn. 7:30-18:00
wt. – pt. 7:30-15:30

ul. Kościuszki 2
37-700 **PRZEMYŚL**
tel.: 16 678 56 32, 798 771 080
godziny pracy:
pn. 7:30-18:00
wt. – pt. 7:30-15:30

Strona internetowa RPO WP 2014-2020
www.rpo.podkarpackie.pl

Obserwuj nas również na Facebooku
www.facebook.com/zmieniamypodkarpackiezrpo